

בכורה, היינו כל זמן שלא קנאה ישראל, אבל אם ישראל משך אותה וקנאה, משעה שזכה בה קדוש בקדושת בכורה. **ועיין** מה שהאריך בזה במשמרת שלום ליו"ד סי' ש"כ (אות י"ח).

★ ★

בגמ': רב מרי בר רחל הו"א ל"י ההוא חיותא הוה מקנה אודנייהו לעכו"ם כו' כלו חיותא, דרב מרי וכו', ואיבע"א ר' מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור וחזי ל"י אינש אחרינא ואזיל ועבד, ופבר ר' מרי מלתא הוא דעביד ואתי בה ל"די תקלה.

ופירש"י שיאמרו שלא הקנהו לגוי אלא ע"י דיבור בלבד שאמר לו שנותנו.

בשו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' ק"ז) פוסק שאסור לומר לגוי להטיל מום אפי' בספק בכור בזמן הזה, דאין איסור הטלת מום בזה"ז רק מדרבנן, וספק דרבנן לקולא, ומ"מ אסור לצוות לגוי לעשות בו מום, כמו דחזינן הכא דאע"ג דר' מרי הקנה כדת וכדין בהמתו לגוי, מ"מ כלו חיותא דידי', משום הרואים שיאמרו שלא הקנה לגוי ע"י קנין אלא בדיבור גרידא שאמר לו להגוי שנותן לו, כמו כן יש לחשוש שיאמרו שמותר להטיל מום בכל קדשים, ולא ידעו שהוא ספק בכור, ולכן יש לאסור.

ועיין מה שכתבנו בענין זה לקמן (ל"ה ע"א).

★ ★

בגמ': אי הכי מ"מ כלו חיותא דרב מרי, משום דמפקע ל"י מקדושתיהו וכו'.

וכתב הג"ר צבי שטר שליט"א בספרו בעקבי הצאן (סי' ט"ו אות א') מבואר כאן, שאסור להערים במצוות התורה על מנת להפקיע חיובו בהן. [וכן מתבאר במנחות (מא.) ענשיתו אעשה... טצדקי למפטר נפשך מציצית. ובפשוטו נראה דציצית היא קיום עשה, ולא רק מתיר] ועיי"ש בתוס', מה שאין נזהרים עכשיו, אע"פ שנענש רב מרי... בימי רב מרי היו בקיאים להטיל מום בבכור קודם שיצא לעולם, אסור לעשות ע"י הפקעה. אבל אנו דלא בקיאים בכך, מוטב להקנות לעכו"ם קודם שיבא לידי תקלה. כלומר דבזה"ז תכלית ההערמה (של המכירה לעכו"ם) הוא בכדי שלא לעבור על האיסור גיזה ועבודה, והערמה

באיסורים מישרי שרי, ודוקא הערמה במצוות הוא דאסור, דסוף כל סוף נשאר הוא בלי קיום המצוה. משא"כ באיסורים, דכל שאינו עובר על האיסורים - יהיה באיזה אופן שיהיה - בהכי סגי לן.

ועפ"י פשוטו ה"י נראה, דזהו היסוד למנהגנו למכור את החמץ, דמי שיש לו חמץ בערב פסח יש עליו חיוב עשה של תשביתו, וגם אם לא ישרוף את חמצו מבעוד יום, הרי יעבור בלאו דבל יראה ובל ימצא. ולפי מנהגנו, אין אנו מוכרים את כל החמץ שיש לנו, דחלק קטן משאירים לשרוף בע"פ. ונמצא, שבין כה וכה מקיימים למ"ע דתשביתו, אשר לכאורה גדרה - לאבד (או לשרוף) את כל החמץ שיש לו ברשותו בתחילת שעת איסורו, ובין אם יש לו מעט חמץ, או אם יש לו הרבה חמץ, מצות תשביתו מתקיימת בשוה, ואין המצוה יותר בשלמותה או יותר "מובחרת" במה שהוא שורף אלף כזיתים, [אם יש לו כך], מאשר אם שורף רק כזית אחד [אם זה כל מה שיש לו].

וא"כ במה שמוכר כמעט כל חמצו, הרי איננו פוגע בזה בהמ"ע דתשביתו, ואין הערמת מכירה אלא לענין הל"ת דבל יראה ובל ימצא, דאילו לא מכר את כל ריבוי החמץ שלו, ורק ה"י שורף הכזית האחת, הרי שה"י עובר דבל יראה על כל ריבוי החמץ ההוא, ועכשיו שמכר את ריבוי חמצו להנכרי, הרי הציל את עצמו מאיסורא דבל יראה ובל ימצא בעד החמץ ההוא, והערמה באיסורים הרי מישראל שריא. ובנוגע להעשה, הרי ליכא הערמה כלל, דבין כה וכה מקיים הוא את העשה דתשביתו בשלמותו במה שהוא מאבד את הכזית האחרון של החמץ שישנו ברשותו בע"פ. עכ"ד ודפח"ח.

דף ד' ע"א

בגמ': ועוד אם איתא, אפילו מבכור בהמה טהורה נפטר.

וברש"י: דהא בהמה טהורה דידהו הפקיעה בהמת ישראל ע"כ. הנה ברש"י (במדבר ג' מ"ה) עה"פ: ואת בהמת הלויים וגו' כתב: לא פדו בהמת הלויים את בכורי בהמה טהורה של ישראל אלא את פטרי חמוריהם וכו' ע"כ. **ופותר** רש"י דבריו למש"כ כאן, וכבר עמדו בזה במזרחי ועוד מפרשים. והרא"מ כתב דרש"י בבכורות אזיל לשיטת אב"י וע"ש בגור ארי' מש"כ בזה. ובראשית בכורים בבכורות (כאן) ביאר באריכות ב' הדעות בסוגיא לגבי יסוד